

การออกแบบลวดลายผ้าเพื่อต่อยอดสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ จากข้อมูลท้องถิ่นวัฒนธรรม จังหวัดเพชรบูรณ์

ฤทัยทิพย์ รัตนพันธ์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

E-mail: ruetaitip_art@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ได้รับเริ่มจากความประทับใจในลวดลายผ้าพื้นถิ่นของจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ศึกษาและเล็งเห็นถึงความงดงามของผ้าทอฝ้ายที่เกิดจากสืบทอดมา ซึ่งเป็นอาภรณ์นุ่งห่มที่มีประวัติมาอย่างยาวนาน จึงปรารถนาที่จะสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบร่วมกับงานจิตรศิลป์ สร้างรูปแบบและคุณค่าของลายผ้าทอดั้งเดิมที่เกิดจากการขัดกันของเส้นด้าย นำมาสร้างใหม่เป็นลวดลายที่เกิดจากสี และต่อยอดนำไปสู่ประโยชน์ใช้สอยที่หลากหลายยิ่งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบลวดลายผ้าด้วยเทคนิคจิตรกรรมจากข้อมูลท้องถิ่นวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต่อยอดจากผ้าทอดั้งเดิมของเมืองเพชรบูรณ์และเพื่อเป็นต้นแบบให้กับผู้ที่สนใจนำไปประกอบอาชีพต่อไป โดยการนำผ้าทอสีพื้นขาวที่สามารถซึมซับสีเฉดต่างๆ ได้ดี มาสร้างลวดลายด้วยกระบวนการงานจิตรกรรม ซึ่งได้แรงบันดาลใจจากข้อมูลทางสุนทรียภาพ ความงามทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ มรดกวัฒนธรรม และได้ตระหนักถึงคุณค่าความงดงามทางด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การสร้างคุณค่าทางศิลปะและการอนุรักษ์ท้องถิ่นวัฒนธรรม ทั้งสามอย่างเป็นแหล่งทัศนียภาพผ่านผลงานลวดลายผ้าที่มีเนื้อหาของเอกลักษณ์ท้องถิ่นและวิถีชีวิต จากข้อมูลจึงนำมาจินตนาการลวดลายไทยประยุกต์ ที่บ่งบอกถึงความ เป็นพื้นถิ่นเพชรบูรณ์ ผลงานชุดนี้บรรลุวัตถุประสงค์และแนวความคิด ข้าพเจ้าสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ถ่ายทอดรูปลักษณ์ถึงจังหวัดเพชรบูรณ์และเป็นแนวทางในการต่อยอดของผู้ที่สนใจสืบไป

คำสำคัญ : การออกแบบลวดลายผ้า, ต่อยอดสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์, ลวดลายผ้าสร้างสรรค์

Fabric Pattern Design to Further Creative Products of Local Culture in Phetchabun Province

Ruetaitip Rattanaphan

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchabun Rajabhat University

E-mail: ruetaip_art@hotmail.com

ABSTRACT

This research was initiated from the impressions of fabric pattern design. The objective was to design patterns of woven fabrics from the local culture of Phetchabun Province, in order to create products to further enhance work from the city of Phetchabun. It was also to be a model for those interested in the profession, by bringing the city's woven fabric to create new fabrics together. This was meant to be an inspiration the culture and way of life of the people of Phetchabun Province. Phetchabun Province is a fertile area, surrounded by mountains, with good weather and beautiful nature. This inspires old traditional cultural learning, which is valuable, along with the way of life of the people, who are calm and simple, thus resulting in a unique identity that be drawn into the pattern that indicates it is local. This work achieved its objectives and concepts that conveys the Phetchabun identity and serves as a guideline for those who are interested.

Keywords: design, pattern, fabric, capped products, creative fabric patterns.

บทนำ

จากความประทับใจในลวดลายผ้าพื้นถิ่นของจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งบอกเล่าขนบธรรมเนียมประเพณี ผสมผสานเป็นเอกลักษณ์ผ่านลวดลายจากฝีมือของผู้คนในท้องถิ่น ได้ศึกษาประวัติ ที่มาและกระบวนการทอที่เกิดจากการขัดกันของเส้นด้าย ผ้านั้นมีคุณสมบัตินุ่ม เหนียว ทนความร้อนและซึมซับสีได้ดีจึงเลือกผ้าทอฝ้ายสีพื้นธรรมชาติ นำมาออกแบบลวดลายด้วยเทคนิคจิตรกรรมสร้างใหม่ เป็นลายที่เกิดจากสี และต่อยอดสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้าให้มีความร่วมสมัย

ความงดงามในวัฒนธรรมประเพณีที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ อีกทั้งเป็นงานศิลปะท้องถิ่นที่มีความเก่าแก่ทรงคุณค่าของจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเชื่อมโยงกับเอกลักษณ์ไทย โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่พุทธศาสนิกชนให้ความสำคัญและทำกิจกรรมทางศาสนา แสดงความเป็นชนชาติได้อย่างชัดเจน เป็นการสร้างสรรค์รูปแบบ เนื้อหา เรื่องราวและความรู้สึกนึกคิด ความเลื่อมใสศรัทธาที่มีต่อมรดกวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า ผ่านลวดลายผ้าจิตรกรรมไทยประยุกต์ ร่วมกับการออกแบบผลิตภัณฑ์

จิตรกรรมไทย นับว่าเป็นศิลปะไทยที่มีคุณค่าอย่างยิ่งภายในเรื่องราวที่เต็มไปด้วยชีวิตจิตใจ ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของคนไทยที่มีอยู่อย่างครบถ้วน นับว่าเป็นศิลปะไทยที่เป็นสัญลักษณ์ของชาติไทย ที่คนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อกันมา อาจต่อเติมเสริมสร้างขึ้นบ้าง เพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัยเป็นจิตรกรรมไทยประยุกต์ จิตรกรรมไทยสร้างสรรค์ และการศึกษาเรียนรู้ศิลปะไทยเพื่อตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญภูมิปัญญาของคนไทยโบราณ และเพื่อสร้างมรดกทางวัฒนธรรมให้ลูกหลานไว้คงอยู่สืบไป

สืบเนื่องจากที่ข้าพเจ้าได้มีโอกาสสร้างสรรค์และออกแบบลวดลายผ้ามาอย่างต่อเนื่องในช่วง จากกลุ่มเล็กๆ ขยายไปสู่ชุมชนชาวบ้านได้ให้ความสนใจที่จะเรียนรู้การสร้างสรรค์ลวดลายผ้า ไม่นานกลุ่มก็เติบโตขึ้นกลายเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ของชาวบ้านในชุมชนมาจนถึงทุกวันนี้

ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงสาระสำคัญของธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ศิลปะไทยที่ทรงคุณค่า โดยสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบร่วมกับงานจิตรศิลป์ พัฒนาจากลวดลายดั้งเดิมที่เกิดจากการขัดกันของเส้นด้าย นำมาสู่ลวดลายที่เกิดจากสี คล้ายคลึง

เป็นเอกลักษณ์รูปแบบเฉพาะตนต่อยอดผืนผ้าให้มีความร่วมสมัย และเกิดประโยชน์ใช้สอยที่หลากหลายยิ่งขึ้น และเป็นทางเลือกของผู้บริโภคในสังคมยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบลวดลายผ้าทอด้วยกระบวนการงานจิตรกรรมจากข้อมูลท้องถิ่นวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต่อยอดจากผ้าดั้งเดิมของเมืองเพชรบูรณ์
3. เพื่อเป็นต้นแบบแนวทางอาชีพให้แก่ผู้สนใจในการพัฒนาต่อยอดสืบไป

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงสร้างสรรค์ศิลปะ (Art Creative Research) เรื่อง การออกแบบลวดลายผ้า เพื่อต่อยอดสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากข้อมูลท้องถิ่นวัฒนธรรม จังหวัดเพชรบูรณ์ สร้างสรรค์ผลงานการออกแบบร่วมกับงานจิตรศิลป์ ต่อยอดนำไปสู่ประโยชน์ใช้สอยที่หลากหลายยิ่งขึ้น มีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. ศึกษาผ้าทอเมืองเพชรบูรณ์
 - 1.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผ้าทอภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบูรณ์
 - 1.2 ศึกษาข้อมูลท้องถิ่นวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์
 - 1.3 ศึกษาข้อมูล เอกสาร ตำรา การออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์
 - 1.4 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์
 - 2.1 สร้างรูปแบบผืนผ้าสามารถใช้งานได้หลากหลาย
 - 2.2 พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เกิดประโยชน์ใช้สอย
3. การปฏิบัติสร้างสรรค์ตามกระบวนการทัศนศิลป์
 - 3.1 แร้งบันดาลใจ จากความประทับใจในลวดลายผ้า และข้อมูลท้องถิ่นวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์
 - 3.2 แนวความคิด สร้างสรรค์ผลงานการออกแบบร่วมกับงานจิตรศิลป์ พัฒนาจากลวดลายดั้งเดิมที่เกิดจากการขัดกันของเส้นด้าย นำมาสู่ลวดลายที่เกิดจากสี คล้ายคลึงเป็นเอกลักษณ์รูปแบบเฉพาะตน ต่อยอดผืนผ้าให้มีความร่วมสมัย และเกิดประโยชน์ใช้สอยที่หลากหลายยิ่งขึ้น

3.4 ภาพร่างความคิดจากการเก็บข้อมูลทำภาพร่าง (Sketch)
 โดยคลี่คลายรูปทรงในรูปแบบจิตรกรรมไทยประยุกต์

3.5 เทคนิคและการแสดงออกผลงาน โดยสร้าง สรรค์
 ลวดลายบนผ้าทอด้วยเทคนิคจิตรกรรมและต่อยอดสู่การออกแบบ
 ผลิตภัณฑ์ให้มีความร่วมสมัย สามารถนำไปใช้สอยได้อย่าง
 หลากหลาย

ผลการวิจัย

การสร้างสรรคัลวดลายผ้าโดยได้แรงบันดาลใจจากข้อมูล
 วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ เพราะเป็นพื้นที่ที่
 อุดมสมบูรณ์ โอบล้อมไปด้วยภูเขา อากาศที่บริสุทธิ์และธรรมชาติ
 ที่งดงาม พร้อมทางด้านแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่มี
 ความเก่าแก่ทรงคุณค่าและวิถีชีวิตของผู้คนที่มีความสงบเรียบง่าย
 จึงทำให้เกิดเอกลักษณ์ที่สามารถดึงออกมาจินตนาการไปสู่ลวดลาย
 ที่บ่งบอกถึงความเป็นพื้นถิ่นนั้นๆ

ผลงานลวดลายผ้าจิตรกรรมไทยประยุกต์

ภาพที่ 1 ผลงานการออกแบบลวดลายผ้าจากข้อมูลวัฒนธรรม
 และวิถีชีวิตของจังหวัดเพชรบูรณ์

ผลงานการต่อยอดสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 2 ผลงานลวดลายผ้าตัดเย็บผสมวัสดุหนังสีน้ำตาล

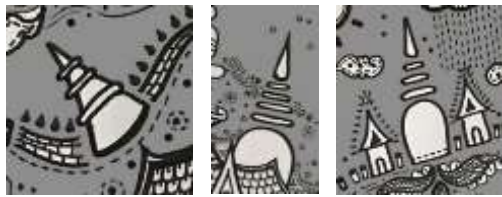

ภาพที่ 3 ผลงานลวดลายผ้าตัดเย็บผสมวัสดุหนังสีดำ
 ลวดลาย

ลวดลายผ้าที่ข้าพเจ้าสร้างขึ้นได้รับแรงบันดาลใจจากข้อมูล
 ท้องถิ่นวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ จึงส่งต่อการออกแบบ
 ลวดลายผ้าของข้าพเจ้า ซึ่งจะประกอบไปด้วย ธรรมชาติ วัด โบสถ์
 วิหาร โบราณ-สถาน โบราณวัตถุ สถานที่ทางวัฒนธรรมต่างๆ เกิด
 เป็นรูปแบบสัญลักษณ์ทางธรรมชาติและศาสนา ที่ถ่ายทอดสู่การ
 สร้างสรรคัลวดลาย และสามารถถอดสัญลักษณ์ที่คลี่คลายรูปทรง
 ได้ดังนี้

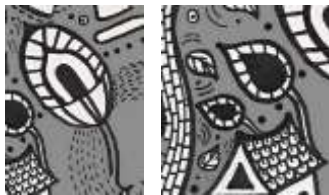
ภาพที่ 4 สัญลักษณ์พระสงฆ์และพระพุทธรูป

ภาพที่ 5 สัญลักษณ์เจตีย์

ภาพที่ 10 สัญลักษณ์ที่ฝังร่างคนตาย

ภาพที่ 6 สัญลักษณ์ตาลปัตร

ภาพที่ 11 สัญลักษณ์อาชีพ

ภาพที่ 7 สัญลักษณ์บ้านและชุมชน

ภาพที่ 12 สัญลักษณ์อาชีพ

ภาพที่ 8 สัญลักษณ์ตลาด

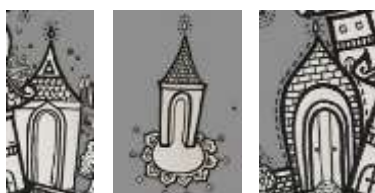
ภาพที่ 13 สัญลักษณ์ต้นไม้

ภาพที่ 9 สัญลักษณ์ประตูเมือง

ภาพที่ 14 สัญลักษณ์แม่น้ำ

ภาพที่ 15 กลุ่มสัญลักษณ์สภาพอากาศ

จากข้อมูลรอบข้างทำให้เล็งเห็นถึงความสำคัญในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านศาสนา ด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ ด้านธรรมชาติและด้านอาชีพ ซึ่งแหล่ง ข้อมูลในท้องถิ่นมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง สามารถนำไปสร้างสรรค์ได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งทางศิลปะ และการออกแบบ จนกระทั่งการนำไปต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ในการสร้างรายได้ ทำให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญของท้องถิ่นตนเองที่งดงามนี้

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยนี้ได้สร้างสรรค์รูปแบบและคุณค่าของลายผ้าทอดั้งเดิม นำมาสร้างใหม่เป็นลวดลายที่เกิดจากสี และต่อยอดผลิตภัณฑ์นำไปสู่ประโยชน์ใช้สอยที่หลากหลายยิ่งขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นผลงานด้านทัศนศิลป์จากแรงบันดาลใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของ จ.เพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อมาสร้างสรรค์ถอดแบบลายจากข้อมูลข้างต้น เป็นผลงานลายผ้าและพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น 3 ประเด็นดังนี้

1. เพื่อออกแบบลวดลายผ้าทอด้วยกระบวนการของงานจิตรกรรมจากข้อมูลท้องถิ่นวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต่อยอดจากผ้าทอดั้งเดิมของเมืองเพชรบูรณ์
3. เพื่อเป็นต้นแบบแนวทางอาชีพให้แก่ผู้ที่สนใจในการพัฒนาต่อยอดสืบไป

ประโยชน์ที่ได้รับคือได้ลวดลายผ้าจากข้อมูลท้องถิ่นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของจังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถสร้างคุณค่าทางศิลปะและอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นไว้ ทั้งยังเป็นการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอเพชรบูรณ์ให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น สามารถถ่ายทอดเจตนารมณ์ให้ผู้คนในท้องถิ่นนั้นได้ตระหนักถึงมรดกวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า และเป็นต้นแบบให้กับผู้ที่สนใจนำไปต่อยอดสู่อาชีพต่อไป

นอกจากประโยชน์ข้างต้นแล้ว ผลงานลายผ้าจากข้อมูลท้องถิ่นวัฒนธรรม จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้รับการจดลิขสิทธิ์ เพื่อคุ้มครองลายสร้างสรรค์ เลขที่จดลิขสิทธิ์ 353184

ภาพที่ 16 ลิขสิทธิ์ลวดลายผ้าเลขที่ 353184

โดยกระบวนการยื่นขอจดลิขสิทธิ์การออกแบบลวดลายผ้า (ผลงานศิลปะ) มีอายุความคุ้มครอง 20 ปี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการจัดเก็บข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่าข้อมูลทางแหล่งวัฒนธรรมมีคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง ในหลายด้านและหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสุนทรียภาพ ความงามทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม มรดกของชาติ การที่จะให้ตระหนักและเห็นคุณค่า หน่วยงานต้องมีบทบาทสำคัญ มีผู้ให้ความรู้ สิ่งสำคัญที่สุดที่ผู้คนต้องมีคือ จิตใจที่จะมองเห็นถึงคุณค่ามรดกวัฒนธรรมและความงดงามทางด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ มองไปถึงคุณค่าของสิ่งเหล่านี้สามารถนำมาสร้างสรรค์ต่อยอดเลี้ยงชีพได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ศึกษาในประเด็นอื่นๆ ได้อีกหลากหลาย เช่น ศึกษาวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ศึกษาวิถีชีวิตของผู้คนในมุมมองด้านอื่น
- 2.2 ศึกษาวิจัยโดยการรวบรวมข้อมูลให้ครบทุกพื้นที่ แยกประเด็นหมวดหมู่ พร้อมอ้างอิงข้อมูลและภาพประกอบอย่างละเอียด จัดพิมพ์เป็นหนังสือถ่ายทอดความรู้
- 2.3 จัดอบรมการพัฒนาต่อยอดสร้างสรรค์อาชีพตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่ท้องถิ่นชุมชน

References

- Fine Arts Department. (2004). Northern woven textile. Bangkok: Dokbia.
- Institute for Small and Medium Enterprises Development. (2013). Enhancing the product cost and design. Retrieved 10 September 2016 from <http://www.ismed.or.th>.
- Khumtuen, P. (1980). Phetchabun Folk Fables. A Report of Independent Study of Thai program. Phetchabun Rajabhat University, Phetchabun.
- Klaisuban, P. (1988). Folk culture. Bangkok: Sutthisan Press.
- Noiwangklung, P. (2001). Arts in local areas. Mahasarakham University: the Faculty of Fine and Applied Arts Program in Visual and Performing Arts.
- Kanchanakun, S. (1992). Sen sai lai Thai. Bangkok: Chalermchai Publishing.
- Jarungjitshunthorn, W. (2006). Theory & concept of design. Bangkok: Idesign Publishing.
- Saihu, P. (1998). Social and cultural study concepts: Thai Studies. Nonthaburi: The Office of the University Press Sukhothai Thammathirat Open University.
- Soodsang, N. (2005). Industrial design. Bangkok: Odeon Store.
- Textile Museum Naresuan University. (2007). Data of Thai textiles in Lower Northern: Phetchabun clothing. Retrieved 10 September 2016 from <http://www.openbase.in.th/node/>
- Thanarutsarit, S. (2007). Thai arts. Bangkok: Chalermchai Publishing.